Tampereen yliopisto
Tampere University

HE 56/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Kuulemistilaisuus 10.11.2023
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Riikka Korkiamäki
sosiaalityön professori
”Hyvää jälkeä – Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä” -tutkimushankkeen johtaja

Tutkimustiedon tarve

- Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nousi 21 vuodesta 25 vuoteen vuonna 2020
  - Tutkimustietoa ei ole ikärajan noston vaikutuksista tai kattavasti siitä, miten 23–24-vuotiaat ovat kokeneet jälkihuollon.
- Tutkimustietoa on siitä, että valtaosa sijaishuoltotaustaisista nuorista hyötyy jälkihuollon palveluista, mutta
  - tutkimuksissa ei tyypillisesti ole eroteltu jälkihuollon vaikutuksia tai kokemuksia ikäryhmittäin.
- Jälkihuollon vaikutusten arviointi 23–24-vuotiaiden ikäryhmässä edellyttää tutkittua tietoa.
  - **Muutos ikärajaan ei vaikuta perustellulta ilman ao. tiedon tuottamista.**
  - Tarvitaan tutkimusta

  a) jälkihuollon kokemuksista ja vaikutuksista eri ikäryhmissä

  b) nuorten yksilöllisistä poluista sijaishuollosta aikuisuuteen sekä yksilökohtaisesti nuorten hyvinvoinnista ja palvelujen tarpeesta, saatavuudesta, hyödyntämisestä ja vaikutuksista.

Kysymys ikärajoista: nuoruus ja aikuistuminen

- Ajatus elämänkulusta tarkkarajaisina vaiheina on vanhakantainen eikä päde nyky-yhteiskunnassa. Ihmisten elämä rakentuu ennemminkin sykleinä, joissa esimerkiksi aikuistumiseen tyypillisesti liitettyjä piirteitä (opiskelu ja valmistuminen, itsenäinen asuminen, vakiintunut työelämä, parisuhde ja perhe) saavutetaan eri aikoina ja eri tahtiin.
- Viimeaikainen kansainvälinen nuorisotutkimus on paikantanut aikuisuuden alkamisen 28–35-vuoden ikään.
- Palvelujen sisällön ja niiden hyödyntämisen ajoittumisen tarve on yksilöllistä. Nuorten kyvyt ja mahdollisuudet ottaa vastaan palveluja tietyn ikäisenä vaihtelevat suuresti.
  - Lainsäädännön ja palvelujärjestelmän tulisi mahdollistaa tarpeen mukainen yksilöllinen vaihtelu palvelujen vastaanottamisessa.
  - **Myöhäisempi ikään perustuva takaraja palvelujen saamiselle (25 vuotta) tukee yksilöllisten palvelupolkujen suunnittelua ja ehkäisee niiden liian varhaisen katkeamisen riskiä.**

Yhdenvertaisuus

1. Sijoitettuna olleiden nuorten yhdenvertaisuus suhteessa muihin samanikäisiin nuoriin

- Nuoret, jotka ovat olleet sijaishuollossa, tarvitsevat aikuistumiseen erityistä tukea taustaansa liittyvien riskitekijöiden ja useiden samanaikaisten muutosten (hallinnollinen, asuminen, työ/opiskelupaikka, palvelukontaktit, sosiaaliset suhteet) vuoksi.
- Yhteiskuntamoraalin näkökulmasta on perusteltua, että yhteiskunta kantaa vastuun sijoittamiensa nuorten aikuistumisesta (tiedostaen, ettei nuoruus pääty ja aikuisuus ala tietyn ikäisenä).

2. Jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten keskinäinen yhdenvertaisuus.

- Tällä hetkellä aikuistuvien nuorten jälkihuoltopalvelut eivät ole valtakunnallisesti yhdenmukaisia hallinnollisesti eivätkä sisällöllisesti käytännön toteutuksen tasolla. Tämä asettaa jälkihuoltoon oikeutetut nuoret keskenään hyvin eriarvoiseen asemaan.

➢ **Jälkihuoltopalvelujen järjestämisestä hyvinvointialueilla ja niiden käytännön toteuttamisesta on hyvä säätää tarkemmin huomioiden erityisesti palveluiden monialaisuus, ihmissuhteiden jatkuvuus ja rinnalla kulkeva tuki.**

Tampereen yliopisto
Tampere University

Aikuistumisen tuen jatkuvuus ja monialaisuus (1)

- Nuorten ja ammattilaisten kokemana palvelujen toimivuus ja onnistuminen kiinnittyvät aina lopulta ihmissuhteisiin ja niiden sisältämän vuorovaikutuksen
- **Jälkihuollon aikana ja sen päättyessä tulee varmistaa ammattilaisten aikaresurssit kutakin nuorta kohden, jotta tutustuminen ja luottamussuhde voivat rakentua**.
- **Palvelurakenne tulee järjestää huomioiden pysyvän ammattilaiskontaktin mahdollisuus**.
- **On varmistettava, että nuorella on sitoutunut, arjessa rinnalla kulkeva tukihenkilö, joka voi olla esimerkiksi läheinen, vapaaehtoinen tai ammatillinen tukihenkilö tai jälkihuollon ammattilainen**.
- Nuorten tilanteet ja se, miten he tilanteensa kokevat, ovat yksilöllisiä ja keskenään hyvin erilaisia: 1. peruspalveluilla pärjäävät nuoret, 2. erityistä tukea jollakin elämänalueella tarvitsevat nuoret, 3. monialaista ja erityistä tukea tarvitsevat nuoret
- **Erilaiset nuorten ryhmät on tarpeen huomioida jälkihuollon palvelujen ja aikuistumisen tuen suunnittelussa. Palveluvalikko voi olla lähtökohtaisesti erilainen eri ryhmiin kuuluville nuorille, huomioiden kuitenkin yksilölliset erilaisuudet tämän karkean luokittelun sisällä.**

Aikuistumisen tuen jatkuvuus ja monialaisuus (2)

- Sijoituksen jälkeisessä elämässä oikeus jälkihuoltoon nivoutuu nuoren elämän muihin alueisiin: sijoitetutkin nuoret kokevat olevansa ensisijaisesti nuoria, joiden odotukset, toiveet ja tarpeet ovat pitkälle samoja kuin muiden nuorten.
- **Tutkimustulokset puoltavat ajatusta aiemmin esitetystä aikuistumisen tuen ohjelmasta sekä hallitusohjelmaan kirjatusta laaja-alaisesta toimenpideohjelmasta nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi**.
- **Monialaiset aikuistumisen tuen konkretisointi huomioiden eri hallinnonalojen ja toimijoiden vastuut ja yhteistyön käytännöt**.
- Sijoitettuna olleiden nuorten kanssa työskentely vaatii erityisosaamista ja lastensuojelutaustan tuntemista, joka on sosiaalityön jälkihuoltoon erikoistuneilla toimijoilla.
- **Pirstaloituneessa palvelujärjestelmässä on varmistettava rinnalla kulkeva yksilöllinen tuki ja aikuissuhteen pysyvyys.**

Tampereen yliopisto
Tampere University

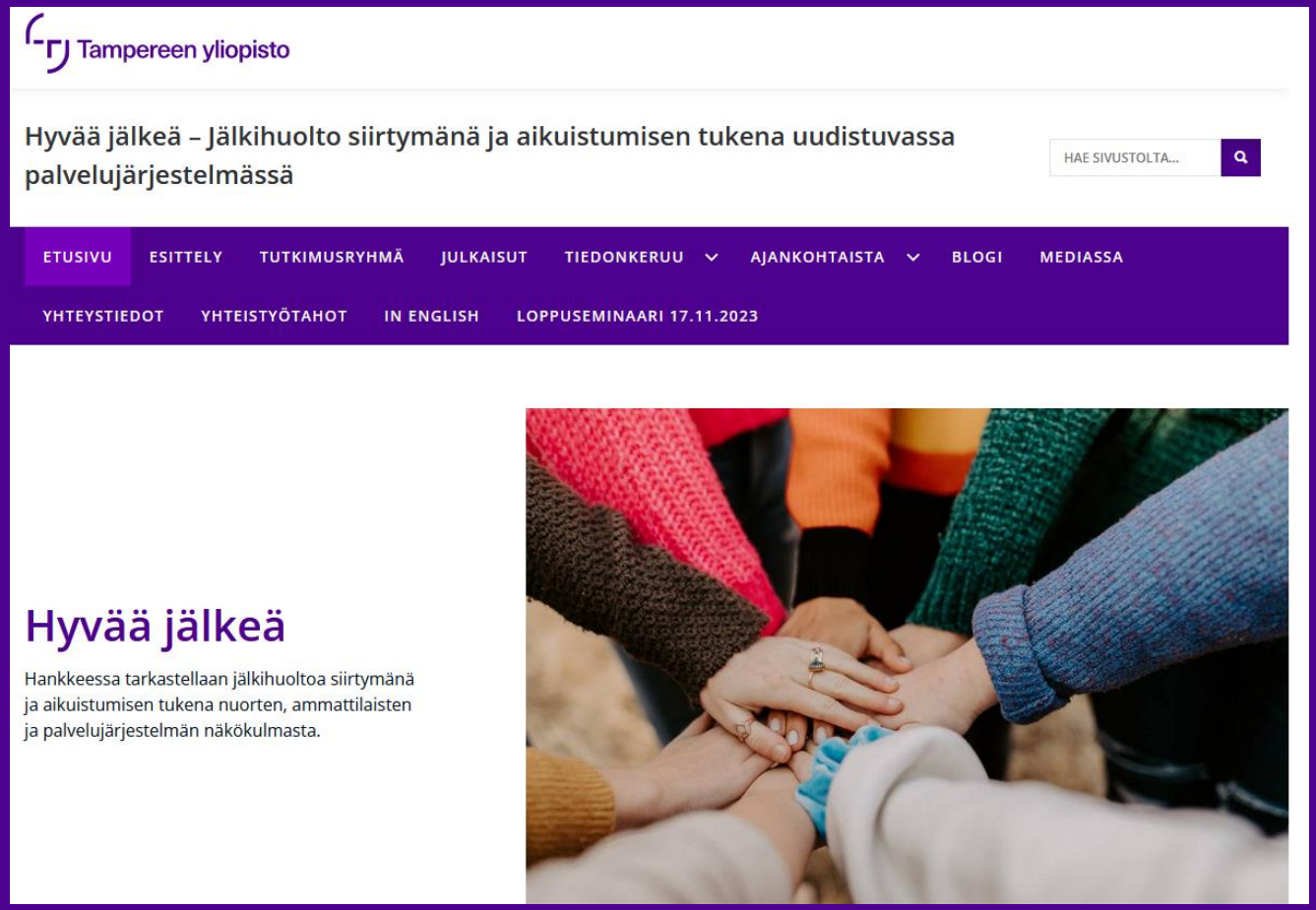

https://projects.tuni.fi/hyvaajalkea/

riikka.korkiamaki@tuni.fi